

Bujorel FLOREA

**CONTRACTE DE VALORIFICARE
A DREPTURILOR PATRIMONIALE
DE AUTOR**

Copyright © 2013, **Editura Pro Universitaria**

Toate drepturile asupra prezentei ediții aparțin
Editurii Pro Universitaria

Nicio parte din acest volum nu poate fi copiată fără acordul scris al
Editurii Pro Universitaria

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

FLOREA, BUJOREL

**Contracte de valorificare a drepturilor
patrimoniale de autor** / Bujorel Florea. - București :
Pro Universitaria, 2013

Bibliogr.

ISBN 978-606-647-783-3

347.77(498)

Ubi ius, ibi remedium-

Unde există drept, acolo există și remediu

Cuvânt înainte

Interesul deosebit al teoreticienilor, dar mai ales al practicienilor juriști pentru instituția contractelor se impune ca o realitate de necontestat, în special după punerea în aplicare a Codului civil din 2009.

Acest act normativ nu a reglementat și nici nu putea să reglementeze toate tipurile de contracte care își au sediul în legi speciale, printre acestea situându-se și cele din materia valorificării drepturilor patrimoniale de autor.

Acele juridice din categoria contractelor nu se rezumă doar la a consemna voințele juridice ale părților contractante, ci ele constituie instrumente indispensabile pentru nașterea, modificarea, derularea și stingerea raporturilor juridice atât de necesare evoluției universului uman.

Într-o lume a transformărilor profunde și accelerate, preocupată mai mult ca oricând de obținerea de foloase materiale, rolul juriștilor este de a asigura respectarea principiilor și instituțiilor de drept, astfel încât contractele să reprezinte mijloace utile pentru valorificarea experienței umane bazate pe echitate, dreptate și adevăr.

Contractele de valorificare a drepturilor patrimoniale de autor au fost examinate în cuprinsul lucrării prin prisma particularităților pe care le îmbracă, dar și în legătură cu alte instituții de drept civil, astfel cum acestea sunt reglementate în noul Cod civil.

Incursiunile și trimiterile la instituțiile prevăzute în noul Cod civil reflectă împrejurarea că tipurile de contracte analizate nu sunt integrate în corpul reglementărilor adoptate prin acest act normativ, chiar dacă legiuitorul a intenționat să îmbrățișeze concepția monistă a unității dreptului privat. Cum această lacună a Codului civil în vigoare și anume absența din cuprinsul său a reglementării contractelor de valorificare a drepturilor patrimoniale de autor este mai greu de acoperit, propunem, *de lege ferenda*, completarea Legii nr. 8/1996, astfel ca aceasta să fie corelată cu principiile generale cuprinse în Codul civil în materia convențiilor. Până la realizarea acestui demers legislativ, opinăm că litigiile aflate pe rolul instanțelor de judecată izvorâte din executarea contractelor de valorificare a drepturilor patrimoniale de autor trebuie soluționate, sub aspect substanțial, atât în baza Legii nr. 8/1996, cât și prin aplicarea dispozițiilor generale ale Codului civil consacrate contractelor.

Totodată, instanțele de judecată vor trebui să țină seama de jurisprudența internă și europeană, precum și de efectele evoluției fascinante a condițiilor tehnologice de creare a operelor literare, artistice sau științifice în ceea ce privește interpretarea și aplicarea dispozițiilor legale incidente.

Autorul

CONTRACTUL DE CESIUNE

*1.Considerații generale.*Contractul de cesiune a drepturilor patrimoniale de autor este reglementat prin Legea nr. 8/1996 privind dreptul de autor și drepturile conexe¹, care cuprinde dispoziții generale(art.39-47) și prevederi speciale relative la unele specii ale acestui tip de contract(art.48-63).

Contractul de cesiune a drepturilor patrimoniale de autor reprezintă convenția prin care o persoană, autor sau titular al dreptului de autor, numită cedent, se obligă să transmită, pentru o perioadă de timp determinată, folosința unuia ori a mai multor drepturi patrimoniale de autor, către o altă persoană,numită cesionar, în schimbul unei remunerații.În doctrină²s-a subliniat, pe bună dreptate, că textele din Legea nr. 8/1996 care se referă la *cedarea* de către autor ori de către titularul dreptului de autor a drepturilor patrimoniale utilizează un termen eronat, deoarece cedentul nu transmite drepturile ca atare, ci numai *folosința* lor.

Contractul de cesiune poate îmbrăca, potrivit Legii nr.8/1996, forma contractului de editare, (art.48-57), a contractului de reprezentare teatrală sau de execuție muzicală (art.58-62), ori a contractului de închiriere (art.63).

Contractului de cesiune a drepturilor patrimoniale de autor i se aplică normele cuprinse în Legea nr. 8/1996, generale și speciale,iar în măsura în care acestea nu acoperă anumite aspecte,se completează cu prevederile Codului civil relative la contractul de locațiune(art.1777-1823).Dacă nici acestea nu sunt îndestulătoare se aplică dispozițiile din Codul civil referitoare la contract în general(art.1166-1323).

În conformitate cu prevederile legii, cesiunea poate fi limitată[art.39 alin. (2)], exclusivă [art.39 alin.(3) și (4)] sau neexclusivă [art.39 alin.(3), (5) și (6)].

Cesiunea este *limitată* sub aspect teritorial, temporal și al sferei drepturilor patrimoniale ce formează obiectul contractului de cesiune. Prin urmare, cesiunea poate fi limitată la un anumit teritoriu, se poate încheia doar pentru o perioadă maximă de timp de 49 de ani³și trebuie să prevadă, în mod expres, drepturile patrimoniale a căror folosință este transmisă.

Legea menționează(art.40) că dacă dreptul cedat este dreptul de reproducere a unei opere, se prezumă, în lipsa unei convenții contrare, că a fost cesionat și dreptul de distribuire a copiilor astfel realizate, cu excepția dreptului de import.

¹ Publicată în Monitorul oficial al României, Partea I,nr. 60 din 26 martie 1996. *Brevitatis causa*, pentru evitarea repetărilor și ușurința exprimărilor, în continuare, de câte ori vom utiliza vreun text de lege fără a indica actul normativ din care face parte, avem în vedere Legea nr. 8/1996.

² A se vedea, T.Bodoașcă, *Dreptul proprietății intelectuale*, Ediția a II-a, revăzută,Editura Universul Juridic, București, 2012, p.100.

³ A se vedea,atr.1783 Cod civ.

Sanțiunea pentru absența menționării în contract a drepturilor cedate este nulitatea relativă a cesiunii, iar cesionarea totalității operelor viitoare ale autorului, nominalizate sau nu în contract, se sancționează cu nulitatea absolută.

Caracterul *exclusiv* al cesiunii constă în faptul că în situația unei astfel de cesiuni, titularul dreptului de autor nu are facultatea de a utiliza opera cedată în modalitățile, pe termenul și pe teritoriul convenit și nici nu mai poate cesiona drepturile cedate unei alte persoane.

Caracterul exclusiv al cesiunii trebuie să fie prevăzut în mod expres în conținutul contractului.

Cesiunea *neexclusivă* presupune că cedentul are posibilitatea juridică de a folosi el însuși ori de a transmite altor persoane drepturile patrimoniale cesionate.[art. 39 alin.(5) și (6)].

2.*Caracterele juridice ale contractului de cesiune.*Contractul de cesiune este un contract *numit*, fiind nominalizat ca atare în cuprinsul Legii nr. 8/1996. Având acest caracter juridic, și regimul juridic aplicabil este cel specific acestui tip de contract, în sensul că dacă părțile omit să prevadă anumite clauze în conținutul contractului de cesiune ori există neclarități în legătură cu anumite prevederi contractuale, atunci se aplică normele specifice contractului de cesiune, astfel cum acesta este reglementat de lege.

Contractul de cesiune are, de asemenea, caracter *consensual*, adică se încheie în mod valabil prin simplul acord de voințe al părților. Forma scrisă prevăzută de lege pentru încheierea acestui contract este o cerință *ad probationem* și nicidecum *ad validitatem*⁴.

Acest caracter rezultă, fără echivoc, din prevederile art.42 din Lege, care stipulează că existența și conținutul contractului de cesiune, cu excepția contractului având ca obiect opere utilizate în presă, se pot dovedi numai prin forma scrisă a acestuia.

Caracterul *sinalagmatic* al contractului de cesiune decurge din împrejurarea că ambele părți au obligații reciproce și interdependente. Astfel, cedentul are obligația de a preda opera cesionarului, iar acesta din urmă își incumbă obligația de a publica și distribui opera, precum și de a plăti remunerația către cedent. Și în cazul contractului de cesiune cu titlu gratuit, părțile au obligații reciproce: cedentul se obligă să predea opera pentru care s-a transmis folosința anumitor drepturi, iar cesionarul să o publice și să o distribuie.

Întrucât prin contractual de cesiune fiecare parte urmărește să-și procure un folos de natură materială, acesta are caracter de contract cu *titlu oneros*. Astfel, cedentul urmărește obținerea remunerației, iar cesionarul să obțină un câștig din folosirea drepturilor cedate.

Uneori, contractul de cesiune poate avea și caracter de contract *cu titlu gratuit*. Este cazul când cedentul renunță la remunerație, folosul patrimonial rezultat fiind exclusiv în favoarea cesionarului.

În doctrină⁵, s-a susținut ideea potrivit căreia cesiunea cu titlu gratuit este o liberalitate, întrucât se diminuează patrimoniul cedentului cu folosul patrimonial procurat cesionarului. De asemenea, în literatura de specialitate⁶ s-a apreciat că, fiind o liberalitate, contractul de cesiune cu titlu gratuit trebuie să îmbrace forma autentică pentru a fi încheiat în mod valabil.

⁴ În acest sens a se vedea, A.P. Seucan, *Drepturile morale și drepturile patrimoniale ale autorului*, Editura Universul Juridic, București, 2011, p.105

⁵ A se vedea, V. Roș, D. Bogdan, O. Spineanu-Matei, *Dreptul de autor și drepturile conexe*. Tratat, Editura Aii Beck, București, 2005, p. 364.

⁶ A se vedea, A.P. Seucan, *op.cit.*, p.105;

În sfârșit, contractul de cesiune este un contract *intuitu personae*⁷, cel puțin în considerarea calităților personale ale cedentului, a cărui personalitate creatoare se regăsește în opera pentru care se cedează folosința anumitor drepturi.

3. *Obiectul contractului de cesiune*⁸ îl constituie transmiterea folosinței unor drepturi patrimoniale de autor, nu și a drepturilor morale de autor, cu toate că unele dintre acestea din urmă pot fi transmise pe cale succesorală.

În același timp, să subliniem și împrejurarea că drepturile patrimoniale care poartă asupra operelor prezente pot fi cesionate, nu și drepturile patrimoniale privind totalitatea operelor viitoare ale autorului, nominalizate ori nu în conținutul contractului de cesiune.

În literatura de specialitate⁹ s-a argumentat că nu pot face obiectul contractului de cesiune, dreptul autorului de a decide dacă, în ce mod și când va fi utilizată opera, inclusiv de a consimți la utilizarea ei de către alții, precum și dreptul de suită.

Prin urmare, obiectul contractului de cesiune este format „din operațiunea juridică avută în vedere de părți la momentul încheierii contractului”¹⁰, constând în transmiterea folosinței unor drepturi patrimoniale de autor de către titular către o altă persoană.

Însă, în conformitate cu dispozițiile art.1226 Cod civil, obiectul obligației este prestația la care se angajează debitorul. Așadar, obiectul prestației titularului dreptului de autor îl reprezintă transferul dreptului patrimonial, iar al prestației cesionarului, *remunerația* pe care trebuie să o plătească cedentului.

Remunerația se stabilește, de regulă, sub formă bănească, prin acordul părților ori de către organul jurisdicțional, dacă acestea nu s-au înțeles. Părțile pot să stabilească remunerația odată cu încheierea contractului de cesiune sau ulterior, pe cale de act adițional. Lipsa din contract a remunerației poate fi sancționată cu nulitatea relativă a cesiunii sau remunerația poate fi stabilită ulterior, fie de către părți, prin act adițional, fie de către organele jurisdicționale competente.

Dacă nu se apelează la niciuna din aceste modalități de stabilire a remunerației, contractul în conținutul căruia nu a fost consemnată remunerația are natura juridică a unui împrumut de folosință¹¹.

În cuprinsul art.4 alin.(2) teza întâi din Lege se dă posibilitatea numai autorului cedent de a se adresa organului jurisdicțional pentru stabilirea remunerației. Evident că o astfel de reglementare, după cum s-a semnalat în doctrină¹², încalcă principiul egalității părților în fața legii. Pe de o parte, se creează un tratament discriminatoriu între autorul cedent și alte persoane fizice sau juridice titulare ale drepturilor patrimoniale de autor care fac obiectul cesiunii, iar pe de altă parte, nu există nicio rațiune pentru care cesionarul căruia îi revine obligația de plată a remunerației să nu poată sesiza organul jurisdicțional pentru stabilirea acesteia.

⁷ A se vedea, Y. Eminescu, *Dreptul de autor. Legea nr.8 din 14 martie 1996 comentată*, Editura Lumina Lex, București, 1997, p. 237;

⁸ Cuvântul „obiect” vine din latinescul *obiectum*, format din prepoziția „ob” care înseamnă „înainte” și verbul „iacio-ere” care înseamnă „a pune”.

⁹ A se vedea, T. Bodoașcă, *op.cit.*, p.102-103.

¹⁰ A se vedea, V. Stoica, *Reflecții asupra obiectului contractului potrivit codului civil*, în *Revista de Drept Comercial*, nr.4/2013, p.7-8;

¹¹ În conformitate cu dispozițiile art.2146 C. civ.:” *Împrumutul de folosință este contractul cu titlu gratuit prin care o parte, numită comodant, remite un bun mobil sau imobil celeilalte părți numite comodatari, pentru a se folosi de acest bun, cu obligația de a-l restitui după un anumit timp*”.

¹² A se vedea, T. Bodoașcă, *op.cit.*, p.105;

Remunerația poate fi stabilită de părți, fie proporțional cu încasările provenite din utilizarea operei, fie în sumă fixă sau în orice alt mod [art.43 alin.(1) teza a II-a]. În schimb, în ipoteza în care remunerația este stabilită de către organul jurisdicțional, acesta o fixează numai în raport cu sumele plătite uzual pentru aceeași categorie de opere, destinația și durata utilizării sau alte circumstanțe ale cazului [art.43 alin.(2)].

4. *Revizuirea contractului de cesiune.* În situația unei disproporții evidente între remunerația autorului și beneficiile celui care a obținut cesiunea drepturilor patrimoniale, autorul poate solicita organelor jurisdicționale competente revizuirea contractului de cesiune sau mărirea convenabilă a remunerației [art.43 alin.(3)].

Este lesne de observat că reglementarea evocată are caracter deficitar¹³, deoarece ne aflăm în ipoteza a două opțiuni ale autorului în cazul unei disproporții între remunerația sa și beneficiile obținute de cesionar prin folosirea drepturilor cedate: revizuirea cesiunii, pe de o parte, și mărirea convenabilă a remunerației, pe de altă parte.

De fapt, prin revizuirea cesiunii se adoptă una din cele două căi apte să elimine disproporția privind folosul material: fie se mărește remunerația autorului cedent, fie se iau măsuri de scădere a beneficiilor cesionarului, prin limitarea folosirii drepturilor cedate.

Așadar, mărirea convenabilă a remunerației cedentului reprezintă una din modalitățile de revizuire a contractului de cesiune și nicidecum o cale separată de revizuire, de sine stătătoare, cum rezultă din modul în care este formulat textul de lege precitat.

Revizuirea contractului de cesiune pentru disproporții evidente dintre remunerația cedentului și beneficiile realizate de cesionar poate avea loc pe cale amiabilă sau pe cale judiciară, în temeiul art.43 alin.(3) din Lege.

Revizuirea poate fi solicitată sau nu de către cedent, operând principiul autonomiei de voință. Numai că, de vreme ce revizuirea este fondată pe impreviziune¹⁴, atunci pentru a se respecta principiul egalității părților, ar trebui ca dreptul de a cere revizuirea să fie recunoscut și cesionarului, evident când disproporția între remunerația cedentului și beneficiile cesionarului este în favoarea primului¹⁵.

5. *Părțile contractului de cesiune* sunt cedentul și cesionarul.

Cedentul contractului de cesiune poate fi autorul operei sau titularul drepturilor patrimoniale de autor.

Autorul operei este și titularul dreptului de autor, pe când titularul drepturilor patrimoniale de autor nu este întotdeauna și autorul operei. Altfel spus, există situații când alte persoane fizice decât autorul și chiar persoane juridice pot dobândi calitatea de titular al drepturilor patrimoniale de autor, fără să fi avut nicio contribuție la realizarea operei.

¹³ În acest sens, a se vedea, T. Bodoașcă, *op.cit.*, p.107;

¹⁴ Pentru detalii privind impreviziunea, a se vedea, I. Albu, *Probleme actuale privind reevaluarea judiciară a creanțelor, indexarea convențională a obligațiilor pecuniare și indexarea dobânzilor*, în *Dreptul*, nr.1/1994, p.48-49; B. Diamant, V. Luncean, *Noiță (critică)* la dec.civ. nr.730/1994 a C.A. Alba, în *Dreptul*, nr.8/1995, p.93-95; G. Anton, *Teoria impreviziunii în dreptul român și în dreptul comparat*, în *Dreptul*, nr.7/2000, p.25; Gh. Beleiu, *Drept civil român. Introducere în dreptul civil. Subiectele dreptului civil*, ediția a VII-a revăzută și adăugită de M.Nicolae și P.Trușcă, Editura Universul Juridic, București, 2001, p.157-159; E. Lupan, I.Sabău-Pop, *Tratat de drept civil*, vol.I, Partea generală, editura C.H.Beck, București, p.208-210; O. Ungureanu, *Drept civil. Introducere*, ediția a V-a, editura All Beck, București, 2000, p.137-139; B. Florea, *Impreviziunea și incidența acesteia asupra contractului, cu referire specială la contractul de cesiune a unei opere literare, artistice sau științifice*, în *Dreptul* nr.11/2012, p.118-130.

¹⁵ A se vedea T. Bodoașcă, *op.cit.*, p.108;

Cu titlu de exemplu, pot fi titulari ai drepturilor patrimoniale de autor: persoana fizică sau juridică prin intermediul căreia se face publică opera, cu consimțământul autorului dacă opera este adusă la cunoștință publică sub formă anonimă sau sub pseudonim care nu permite identificarea autorului [art.4 alin.(2)]; persoana fizică sau juridică din inițiativa, sub responsabilitatea și sub numele căreia a fost creată opera colectivă, altă persoană decât unul din coautorii operei colective [art.6 alin.(2)]; moștenitorii legali sau testamentari ai autorului [art.25 alin.(1) teza a II-a și art. 26 alin.(2), după caz]; organismul de gestiune colectivă cu cel mai mare număr de membri din domeniul respectiv de creație, dacă nu sunt moștenitori legali sau testamentari și autorul nu a mandatat în timpul vieții un anumit organism de gestiune colectivă [art.25 alin.(1) teza a IV-a și art.26 alin.(2), după caz] etc.

Cesionarul contractului de cesiune poate fi orice persoană fizică sau juridică, sub condiția de a avea capacitatea de a încheia contracte¹⁶.

6. *Desființarea contractului de cesiune.* În conformitate cu dispozițiile art. 47 alin.(1) din Lege, autorul poate solicita desființarea contractului de cesiune în cazul în care cesionarul nu utilizează drepturile cedate sau le utilizează într-o măsură insuficientă și dacă, prin aceasta, sunt afectate interesele justificate ale autorului.

Desființarea contractului de cesiune pentru motivele evocate se întemeiază pe încălcarea principiului bunei-credințe în executarea contractelor de către cesionar.

Acțiunea pentru desființarea contractului de cesiune poate fi exercitată de către cedent, care trebuie să dovedească faptul că a suferit un prejudiciu, precum și reaua-credință a cesionarului privind neutilizarea sau utilizarea insuficientă a drepturilor cedate. Prejudiciul suferit de cedent poate fi atât patrimonial, cât și de natură morală.

De asemenea, pentru admisibilitatea acțiunii de desființare a contractului este necesar ca motivele de neutilizare sau de utilizare insuficientă să vizeze exclusiv culpa cesionarului și nu culpa altor persoane, cum ar fi cedentul sau un terț, ori alte împrejurări de genul cazului fortuit sau forței majore.

Cererea de desființare a contractului de cesiune trebuie exercitată în interiorul unor termene în raport cu natura operelor pentru care s-au cedat drepturile patrimoniale neutilizate.

Astfel, acțiunea de desființare a cesiunii nu poate fi exercitată, potrivit art.47 alin.(3) din Lege, mai devreme de scurgerea a 2 ani de la data cesionării drepturilor patrimoniale asupra unei opere, sau de 3 luni în cazul operelor cedate pentru publicații cotidiene ori de 1 an în cazul publicațiilor periodice.

Aceste termene sunt termene cu caracter prohibitiv pentru cedent, ceea ce înseamnă că în interiorul lor nu poate fi exercitată acțiunea pentru desființarea cesiunii, și sunt termene de grație pentru cesionar și ca atare cesionarul este obligat să utilizeze drepturile cesionate potrivit clauzelor contractuale.

7. *Nulitatea contractului de cesiune.* Potrivit art.41 din Lege, nulitatea contractului de cesiune a drepturilor patrimoniale de autor poate fi relativă sau absolută.

Nulitatea relativă a contractului de cesiune (art.41 alin.(1)) poate fi constatată printr-o acțiune specifică ce se exercită dacă din cuprinsul contractului de cesiune lipsesc

¹⁶ Potrivit art.1180 C.civ., poate contracta orice persoană care nu este declarată incapabilă de lege și nici oprită să încheie anumite contracte.

drepturile patrimoniale transmise, modalitățile de utilizare, durata și întinderea cesiunii, precum și remunerația titularului dreptului de autor.

Titularul acțiunii în anulabilitatea cesiunii este partea interesată. Dacă însă partea interesată manifestă dezinteres în promovarea acțiunii în anularea contractului de cesiune, aceasta poate fi exercitată, pe calea acțiunii oblice, de către creditorii cedentului sau ai cesionarului¹⁷.

Mai mult, acțiunea în nulitate relativă poate fi exercitată și de către procuror pentru apărarea drepturilor persoanelor minore sau puse sub interdicție judecătorească ori dispărute¹⁸, când cesiunea s-a încheiat fără autorizarea instanței de tutelă.

Acțiunea în nulitatea relativă este prescriptibilă extintiv, iar partea interesată poate renunța la exercitarea ei și confirma contractul de cesiune¹⁹.

În ceea ce privește *nulitatea absolută* a contractului de cesiune, reamintim că aceasta intervine când contractul are ca obiect drepturile patrimoniale privind totalitatea operelor viitoare ale autorului, nominalizate sau nenominalizate.

Acțiunea în declararea nulității absolute poate fi promovată de părțile contractului de cesiune, de creditorii acestora și de orice persoană interesată, în condițiile legii procesuale.

¹⁷ A se vedea art.1560-1561 C.civ. privind noțiunea și efectele admitterii acțiunii oblice;

¹⁸ A se vedea, art.46 alin.(4) C.civ.;

¹⁹ A se vedea, art.1261 și urm. C.civ.